Posmrtné spomienky

Dňa 20. júna 1979 odovzdal svoju nesmrteľnú dušu po zaopatrení sviatosťami br. Ján Choma, kurátor a zvonár z Oreského, okr. Michalovce, vo veku 76 rokov. Br. Ján bol dobrým pravoslávnym veriacim. Po roku 1968 pravidelne chodieval do nášho chrámu v Michalovciach. Rozlúčiť sa s ním prišli okrem rodiny aj priatelia a predstavitelia JRD. Odprevadili sme ho s nádejou, ktorú on sám mal, v slová Isusa Christa: Ja som vzkriesenie i život, ten, kto vo mňa verí, aj keby zomrel, bude žiť a ja ho vzkriesim".

Vičnaja pamjať! H.

Po dlhej chorobe zomrel dňa 30. mája 1979 vo veku 73 rokov obklopený láskou svojej dcéry, vnučky a celej rodiny br. Juraj Ivanko, zo Zemplínskej Širokej, dlhoročný kantor v Strážskom a v Úbreži. Za veľkej účasti veriacich rôznych vyznaní pohrebné obrady odslúžil d. o. prot. Ján Choma, riaditeľ ER v Michalovciach, dňa 31. 5. t. r. Za pozostalých a veriacich zo Zempl. Širokej, Strážskeho a Úbreža sa so zosnulým rozlúčil d. o. Ján Mantič, správca farnosti Úbrež.

Vičnaja pamjať!

NA PRAVOSLÁVNU CIRKEVNÚ TLAČ TENTORAZ DAROVALI: *A. Malcovská, Drienica, 50.—, A. Škovranová, Drienica, 15.—, Anna Boksajová, Pichné, 50.—, Pravoslávny farský úrad Lastomír, 100.—, Anna Pančurová, Medzilaborce, 50.—, Anna Šuťaková, Borov, 100.—, Pravoslávna cirkevná obec Mariánské Lázně Kčs 180.—, Andrej Malina, Úpor, 100.—, F. Rusinko, Vranov n/Top., 50.—, Pravoslávny farský úrad Falkušovce, 700.—.*

Všetkým darcom srdečne ďakujeme. Mená ďalších uverejníme v budúcom čísle nášho časopisu.

Budúce číslo vyjde 10. septembra 1979

Vydáva: Pravoslávna cirkev v Československu, Prešov, v CN Bratislava. Redakcia: 080 01 Prešov, Slovenskej republiky rád č. 1, tel.: 313 79. Vedie redakčná rada. Vedúci a zodpovedný redaktor prot. dr. Š. Pružinský. Technický red. Helena Ferencová. Vychádza 12-krát do roka. Tlačia Dukliánske tlačiarne, národný podnik, Prešov. Ročne predplatné 12 Kčs, jednotlivé číslo 1 Kčs. Rozširuje PNS. Objednávku prijíma každý poštový úrad a doručovateľ. Zahraničnú objednávku treba adresovať: PNS — Ústr. expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. č. 18 — Povolené SÚTI 15/0 z 27. 12. 1972.
Číslo indexu 49 442.

ODKAZ sv. CYRILA A METODA

ROČ. XXV. — MESAČNÍK PRAVOSLÁVNEJ CIRKVI — č. 8/1979

Životné jubileá

Štvrťstoročia — 25 rokov činnosti; je to veľa alebo málo pre ľudskú činnosť? Dvadsaťpäť rokov ľudskej činnosti je hodne, pretože, dalo by sa povedať, tie roky činia $^1/_3$ priemerného ľudského života.

Toto štvrťstoročné životné jubileum t. r. oslavuje náš duchovný d. o. prot. Michal B e g a, správca farnosti v Medzilaborciach, ktorého práve pred 25 rokmi v katedrálnom chráme v Prešove prítomní duchovní asistujúci J. P. blahej pamäti biskupovi Metodovi na sv. archijerejskej liturgii spievali „a x i o s". Bolo to dňa 18. júla 1954.

Dôstojný otec Michal za tú dobu pôsobil v Ladomirovej, okr. Svidník, kde naň veriaci majú veľmi dobré spomienky. Nie menej dobre si naňho spomínajú aj naši duchovní, ktorým ako špirituál na Pravoslávnej bohosloveckej fakulte v Prešove poskytoval dobré rady do duchovenskej činnosti. A nemôžu naňho dobre nespomínať ani veriaci v Lastovciach, kde za jeho účinkovania boli opravené farské objekty, chrám a okolie. Od r. 1967 náš jubilant úspešne spravuje farnosť Medzilaborce.

Do ďalšieho života želáme nášmu dôstojnému jubilantovi, otcovi Michalovi, hodne dobrého zdravia, osobného a rodinného šťastia, veľa úspechov a Božieho požehnania.

Na mnohaja i blahaja lita!

Dňa 3. júla 1979 sa dožil br. kurátor a kostolník Ján T o m č í k z Bežoviec 70 rokov svojho života. Hoci už je na zaslúženom odpočinku, ešte v zdraví pracuje na miestnom JRD a ako zvonár vykonáva svoje povinnosti tiež svedomito. Pri príležitosti jeho jubilea želá mu kurátorský zbor i duchovný veľa zdravia a Božieho požehnania a ďakujú mu za všetku prácu, ktorú vykonal v prospech sv. pravoslávnej cirkvi.

Na mnohaja i blahaja lita!

„Hora Tábor stala sa podobná nebu..."

Svätá pravoslávna cirkev spieva na večierni v predvečer sviatku Premenenia (Preobraženia) Isusa Christa: „Prežde kresta Tvojeho, Hospodi, hora nebesi podobjaščisja...". Všetky udalosti, ktoré sa stali obsahom sviatočných dní v cirkvi, majú svoje biblické zakotvenie. Všetky ukazujú na svedectvo, že Isus Christos je pravým Synom Božím, ktorý „pre nás a pre naše spasenie zostúpil z neba... a človekom sa stal". Všetky svedčia o Christovom Bohočlovečenstve a o našej spáse v Ňom.

Udalosť, ktorá sa odohrala na hore Tábor, mala zvláštne miesto v dejinách spásy. Preto ju zhodne zaznamenali hneď traja evanjelisti, tak zv. synoptici, sv. Matúš, sv. Marek i sv. Lukáš. Vo svojom liste sa k nim vracia v teologických reminiscenciách i jej priamy účastník sv. Peter. Isus Christos sa pred zrakom svojich troch najvýznamnejších učeníkov, sv. Petra, Jakuba a Jána, na hore Tábor premenil, ukázal im svoju slávu, aby, ako hovorí opäť text stichiry sviatku, „nezľakli sa Jeho utrpenia". Tropar sviatku zdôrazňuje, že Isus Christos ukázal učeníkom svoju slávu „pokiaľ ju mohli zniesť". V osobnosti Isusa Christa sa v tom okamihu premenenia podstatne nič nezmenilo. On je vždy v sláve nebeského Otca spolu so svätým Duchom. Jeho slávu však my nevidíme, aspoň nie vždy a nie v rovnakej intenzite, pretože naše duchovné oči sú zaslepené nečistotou hriechu. Ako studánka na pokraji lesa, keď je potiahnutá povlakom špiny, neodráža nebo čisté, ani naše duše, ak sú znečistené, nemôžu odzrkadľovať realitu Božej skutočnosti, Božej slávy, nemôžu prijímať milosť. Akonáhle však svoje srdce očistíme, podľa miery tohto očistenia začína prijímať naša bytosť slávu Božiu a my v tejto sláve rastieme. Apoštol Pavel nás ubezpečuje, že dokonalo spoznáme a uvidíme slávu Božiu až v kráľovstve nebeskom. V okamihu premenenia Christos otvoril duchovné oči troch apoštolov a oni prijímali túto slávu bezprostredne. Bol to pre nich veľký zážitok, na ktorý nikdy nezabudli. Neskôr, keď boli upevnení vo viere svätým Duchom, pochopili, že im Isus Christos už vtedy ukázal svoje budúce oslávenie vo Vzkriesení.

Pravoslávna cirkev si vždy uvedomovala duchovnú dôležitosť Christovho premenenia. Hora Tábor, na ktorej sa zjavila sláva Hospodinova, stala sa symbolom nášho duchovného vystupovania k Bohu. Veľkí pravoslávni mystici, muži i ženy, ktorí zasvätili svoje životy Bohu, sa usilovali ustavičnou modlitbou a očisťovaním srdca o takú blízkosť k Bohu, aby mohli prežívať túto Christovu slávu. Božský Spasiteľ to umožňuje každému, kto sa o to vytrvalo, odhodlane, úprimne a s horúcou láskou k Nemu usiluje.

Táto cesta má i svoje úskalia, je na nej veľa pokušení, ale s pomocou Božej milosti má každý kresťan možnosť touto cestou ísť a prežívať Božské ožiarenie v Christovej prítomnosti. Nie je to žiadna ilúzia, ale skutočnosť duchovného života, o ktorej sa každý môže presvedčiť. Netreba odchádzať na púšť, do monastierov alebo do ústrania, i keď je tam človek viac v duchovnej

atmosfére a vari vo vhodnejšej koncentrácii ducha a intenzívnejšie môže v sebe odkrývať prameň jeho milosti, — ale je to možné vždy a všade, i v celkom všednom živote práce a starostí, ak nájde človek chvíle, aby sa mohol venovať intenzívnej modlitbe a rozjímaniu. Svätci nás učia, aby sme vo svojej mysli neustále opakovali modlitbu Christovu: „Isuse Christe, Synu Boží, zmiluj sa nado mnou hriešnym". Táto modlitba, ak je vytrvalá, udržiava dušu, srdce, rozum i vôľu kresťana v stave stálej duchovnej bdelosti. Pomáha vypudiť zo srdca hriešne vášne. Umožňuje prežiť prítomnosť Ducha svätého, ktorý prináša pokoj, radosť a pocit vnútorného šťastia. Cirkev posilňuje toto naše „vystupovanie na horu Premenenia" zvláštnymi duchovnými darmi, ktoré sa nám udeľujú vo sviatostiach. Modlitba nás pripravuje na ich prijatie „nie v súd alebo v odsúdenie", ale na „uzdravenie duše a tela". S úprimnou túžbou po duchovnom ožiarení a s hlbokou vďakou Bohu za tento svätý dar volajme slovami troparu sviatku Premenenia: „Da vozsijajet i nam hrišnym svit Tvoj prisnosuščnyj, molitvami Bohorodicy, svitodavče, slava Tebi". P. A.

Slávne dni našich novodobých dejín

V tomto roku oslávi náš ľud a spolu s ním aj naši priatelia 35. výročie Slovenského národného povstania. Bola to doba veľkých, slávnych dejov a činov, ktoré sa natrvalo zapísali do histórie národov Československa. Boli to dni, keď náš ľud odhodlane a so zbraňou v ruke vystúpil proti nemeckým okupantom a nenávidenému fašistickému tzv. slovenskému štátu.

Po čiernych dňoch našich národov, 14. a 15. marca (1939 (vytvorenie tzv. slovenského štátu a okupácia Čiech a Moravy), začína sa u nás odbojové hnutie. Oba naše národy vedú ťažký zápas za svoje národné a sociálne oslobodenie spod fašistického područia. Odbojové hnutie sa viedlo v dvoch líniách, malo dve koncepcie. Po rozkúskovaní prvej Československej republiky na základe mníchovského diktátu 29. septembra 1938 bolo česko-moravské pohraničie pripojené k hitlerovskému Nemecku. V novembri 1938 odstúpili Těšínsko Poľsku a neskôr, na základe viedenského diktátu tiež južné oblasti Slovenska a Zakarpatskej Ukrajiny Maďarsku.

Keď bola dňa 4. októbra 1938 zreorganizovaná úradnícka vláda na čele s generálom Syrovým, prezident dr. E. Beneš sa vzdal funkcie hlavy štátu a odišiel do Londýna. Tu sa vytvarila emigračná vláda, ktorá presadzovala svoju koncepciu odboja. Buržoázne londýnske krídlo odbojového hnutia sa usilovalo o to, aby po porážke fašistického Nemecka v druhej svetovej vojne sa u nás obnovil predmníchovský režim za pomoci armád západných veľmocí. Boli u nás skupiny antifašisticky zameraných ľudí z buržoáznych a maloburžoáznych kruhov, orientovaných na prezidenta Beneša, ktorí čakali oslobodenie od západ-

ných veľmocí. Buržoázna emigrácia v Londýne, vedená dr. Benešom, sa stala oficiálnou predstaviteľkou československého štátu, mala spočiatku v rukách vedenie odboja. V priebehu druhej svetovej vojny však čoraz silnejšie ovplyvňovalo československý odboj druhé centrum, ktoré sa utvorilo okolo moskovského zahraničného vedenia KSČ.

Predstavitelia KSČ na čele s Klementom Gottwaldom po nástupe fašizmu v ČSR odišli do Moskvy. Tu pracovali a viedli zápas za oslobodenie našich národov od fašistických uchvatiteľov. Bol to ťažký zápas za národné i sociálne oslobodenie. Jedinou politickou stranou, ktorá v Čechách i na Slovensku pôsobila, bola komunistická strana. Pôsobila ako organizovaná protifašistická sila. Dôveru pracujúcich získala ešte za prvej ČSR, keď stála na čele boja proti vykorisťovaniu pracujúcich. Bojovala aj o záchranu republiky pred fašizmom. V dobe mníchovskej zrady žiadal Klement Gottwald prezidenta Beneša, aby ČSR pred Hitlerom nekapitulovala. Náš verný priateľ a spojenec — Sovietsky zväz — bol pripravený nám prísť na pomoc. Buržoázia sa však bála o svoje peniaze, fabriky a majetky, preto ponúkanú pomoc odmietla.

Nasledovala okupácia českých zemí, vytvorenie fašistického tzv. slovenského štátu a druhá svetová vojna.

Príprava Slovenského národného povstania nebola ani jednoduchá ani ľahká. Konkrétny plán ozbrojeného povstania nevznikol naraz. Ilegálne vedenie strany s povstaním rátalo už od roku 1942.

V tom je zásadný rozdiel od plánov ostatných, tzv. občianskych odbojových skupín, ktoré až do roku 1944 nemali svoju koncepciu. Nerátali s masovým povstaním ani so širokou účasťou ľudu v tomto boji. Počítali len so slovenskou armádou, prientovali sa najmä na vysokých dôstojníkov. Občiansky odboj, a v jeho radoch pôsobilo mnoho statočných antifašistov — nebol jednotnou organizovanou silou.

Buržoázia mala v pláne vyčkávať na „príhodný okamih", s pomocou armády urobiť prevrat a chopiť sa moci. Chceli použiť armádu nie na oslobodenie ľudu, ale proti nemu. Ľud však rozhodol ináč.

Pod vedením ilegálnej KSS sa na Slovensku už začiatkom roku 1942 rozvíja partizánske hnutie, vznikajú partizánske skupiny. V okolí Banskej Štiavnice skupina Ladislava Exnára, v Malých Karpatoch skupina Janka Kráľa. Na východnom Slovensku organizoval partizánsky oddiel Pavol Boroš. Taktiež skupina „Čapajev" bola jedným z prvých partizánskych zväzkov na vých. Slovensku. Do polovice roka 1943 bola to iba neveľká skupina, ktorá sa utvárala nad obcou Matiaška. Od samého začiatku táto skupina vyvíjala organizačnú a politickú činnosť medzi obyvateľstvom, vydávala letáky a získavala ich pre boj proti fašizmu. K skupine sa neskôr pridávali aj slovenskí vojaci ešte pred povstaním. Do konca roku 1943 mala skupina už viac ako 300 partizánov, ktorým velil I. K. Baťuta a náčelníkom štábu bol npor. Ľudovít Kukorelli. Počet partizánov sa zvýšil na 1000 osôb a veliteľom zväzku sa stal mjr. Fokin. Zväzok podnikal mnohé akcie najmä pri Hanušovciach, kde zničil železničný

viadukt. Operoval aj pri Obišovciach a neskôr v priestore Stropkov—Medzilaborce—Humenné.

Keď sa koncom roku 1943 utvorila Slovenská národná rada ako vrcholný národný politický odbojový orgán, politicko-programová základňa ozbrojeného povstania bola sformulovaná v známej Vianočnej dohode. Uvedená platforma sa stala základom zjednocovania antifašistov a politickým východiskom národnej a demokratickej revolúcie. Dňa 27. júna 1943 sa SNR zišla v Čeremošnom na svoje prvé zasadnutie. Blížil sa čas ozbrojeného vystúpenia nášho ľudu.

Dňa 26. augusta 1944 partizáni zničili sídlo gestapa na Vrútkach a v ten istý deň ozbrojení robotníci železiarní v Podbrezovej vyhnali Nemcov a ujali sa moci. Deň nato partizáni a povstaleckí vojaci v Martine zatkli nemeckú vojenskú misiu.

Vtedy už bolo známe, že fašistická Tisova vláda pozvala nemeckú armádu, aby okupovala Slovensko. To bol signál na ozbrojené povstanie.

Dňa 29. augusta 1944 povstal ľud šiestich stredoslovenských okresov. Štábom ozbrojeného povstania sa stala Banská Bystrica. Na povstaleckom území prevzala zákonodarnú, vládnu a výkonnú moc Slovenská národná rada. Svoje prvé legálne zasadnutie mala 1. septembra 1944. V Deklarácii, ktorou sa SNR obrátila na slovenský národ, vysvetlila cieľ povstania. Revolučnú moc v mestách a obciach preberali národné výbory.

Už pred Povstaním bolo na východnom Slovensku počuť dunenie diel od Karpát. Sovietska armáda sa blížila. Podľa dohody SNR s niektorými vysokými dôstojníkmi slovenskej armády, mali sa dve divízie tejto armády rozmiestnenej od Prešova po Medzilaborce pripojiť k povstaniu. Mali uľahčiť a urýchliť prechod sovietskej armády na pomoc SNP. Tento plán zlyhal. Hneď pri vypuknutí povstania Nemci slovenských vojakov odzbrojili a odviezli do Nemecka. Len niektorým sa podarilo prejsť k partizánom. Nemci nasadili proti povstalcom svojich 8 elitných divízií a postupne povstalcov zatlačovali. Blížili sa k srdcu povstania — k Banskej Bystrici. Povstalecké vojsko a partizáni sa hrdinsky bránili veľkej presile Nemcov. Dva mesiace odolávali náporu tankov, kanónov a lietadiel. Po dvoch mesiacoch hrdinských bojov ustúpili do lesov. Pokračovali v partizánskom boji až do príchodu Sovietskej armády a Československého armádneho zboru.

Pri oslavách 30. výročia SNP bolo povedané, že napĺňať revolučný odkaz SNP budovateľskou prácou nie je menším hrdinstvom, ako bol boj proti fašizmu. A náš ľud plní tento odkaz SNP.

S úprimným a hlbokým zármutkom oznamujeme, že Preosvietený vladyka C y r i l, biskup michalovský, odišiel na večnosť po krátkej chorobe vo veku 55 rokov dňa 25. júla 1979. Nekrológ bude uverejnený v budúcom čísle nášho časopisu.

Vičnaja pamjať!

Božská liturgia sv. Bazila Veľkého

„Vierou priniesol Ábel hodnotnejšiu obeť Bohu ako Kain. Ňou si získal vysvedčenie, že je spravodlivý, keď sa sám Boh priznal k jeho darom, a ňou hovorí, aj keď je mŕtvy" (Žd 11,4).

Keď sa modlitebne pripájame k slovám hlbokého značenia, ktoré kňaz prednáša nahlas v doxologicky – slávnostne ladenom hlase: „A daj nám jednými ústami a jedným srdcom oslavovať a ospevovať prečestné Tvoje meno, Otca i Syna i svätého Ducha, teraz i vždycky i na veky vekov", zakľúčujúcom úchvatnú prímluvnú modlitbu za prijatie „nás všetkých do Božieho kráľovstva" v anafore Božskej liturgie sv. Bazila Veľkého a predchádzajúcom prosebnú ekténiu, snáď si častokrát ani neuvedomujeme, že ich prostredníctvom sa skutočne vytvára jednomyseľná a láskyplná jednota spoločenstva svätých nielen so všetkými bratmi a sestrami v Christu žijúcimi v našej súčasnej dobe na všetkých miestach, kde sa prináša „nekrvavá obeť za naše hriechy", ale i s tými, čo nás predišli na večnosť v časovom rozpätí viac než šestnástich storočí, ktoré uplynuli od úpravy posvätnej liturgie sv. Bazilom Veľkým, nesúcej výrazné stopy jeho až zanieteného úsilia dať dosavadnej eucharistii hlboké a zvučné biblické tóny, zaktualizovať ju v záujme duchovného napredovania veriacich vzhľadom na odlišné podmienky ich života a súčasne obnoviť v nej mnohé pôvodné prvky, ktoré prešli do prvotnej kresťanskej liturgie z veľkej modlitby synagógy Tefillah v časoch Christových. Je samozrejhé, že okrem týchto zámerov bola Bazilova revízia eucharistie podmienená i nutnosťou skrátiť bohoslužby, ktoré v Kapadóckej Cézarei sa začínali o polnoci a končili neskoro popoludní, a preto telesne slabších vyčerpávali.

Sv. Bazilom Veľkým a sv. Jánom Zlatoústym upravená eucharistia čoskoro nahradila jeruzalemskú liturgiu pripisovanú sv. ap. Jakubovi, bratovi Božiemu, ktorá sa tešila veľkej obľube vo všetkých krajinách kresťanského Východu, ale dnes ju bežne slúžia Sýrčania v starobylom sýrskom preklade, kým po grécky ju slávia len výnimočne v Jeruzaleme 23. októbra a na niekoľkých iných miestach, napr. na ostrove Zakinte. V Egypte nahradila klasická forma byzantskej liturgie liturgiu sv. Marka. K nám bola uvedená podľa svedectva Služby sv. Cyrilovi a Metodovi v raných časoch nášho kresťanstva ako „nevyčerpateľný prameň vody prúdiacej do večného života" a jej krásou zažiarili najstaršie klenoty našej literatúry, ktoré sú priam nabité úchvatnými myšlienkami a nezvyčajne sviežimi básnickými obrazmi najmä z anafory-kánonu liturgie sv. Bazila Veľkého, mohutnej rapsódie dejín spásy. Po oživení českého pravoslávia strhujúce a prekrásne modlitby liturgie sv. Bazila Veľkého a sv. Jána Zlatoústeho nadchli jeho obnoviteľa vladyku mučeníka Gorazda natoľko, že pri svojich pastoračných návštevách moravských farností hlavne na Litovelsku a Olomoucku s oduševnením a zasvätene vysvetľoval ich myšlienkový obsah a odkrýval ich vnútornú hĺbku, aby sa veriaci s porozumením a s hojným duchovným úžitkom mohli modliť z jeho dosiaľ neprekonaného Zborníka modlitieb a spevov z r. 1933 spolu s kňazom i tiché modlitby anafory, ktorá zodpovedá približne prefácii a kánonu s modlitbami k sv. prijímaniu v rímskej liturgii. Táto možnosť bola vtedy pre veriacich hotovým zjavením, a preto bolo účastníkov pravoslávnych bohoslužieb vo farnostiach, kde boli i kostoly a zbory inoslávnych, omnoho viac než účastníkov katolíckych alebo československých bohoslužieb.

Najsvojráznejším znakom sv. Bazilom Veľkým prepracovanej anafory je jej hlboká biblická fundovanosť, lebo najstaršie liturgické formuláre, ktoré vznikali pred definitívnym ustálením kánonu — uzavretej zbierky kníh Novej zmluvy (Nového zákona) — v dnešnej podobe v druhej polovici 4. storočia, neprejavovali tak jednoznačnú snahu priblížiť sa výrazovým prostriedkom sv. Písma a citovať jeho texty. Až prvé veľké západosýrske liturgie, ktorých datovanie je však málo bezpečné, prejavovali výraznejšie úsilie inšpirovať sa doslovne biblickými textami. Túto tendenciu dovršil celkom vedome a zámerne sv. Bazil Veľký, známy svojimi vytrvalými sklonmi podrobne a dôkladne realizovať biblické štúdium, ktorému sa podarilo vytvoriť anaforu hlbokých biblických tónov pri zachovaní úchvatnej čistoty trojičnej teológie, tak charakteristickej pre jeruzalemskú liturgiu sv. ap. Jakuba, i doxologického elánu univerzálneho velebenia Trojjediného Boha a jasavého vyznania Božieho milosrdenstva ako základného prvku každej eucharistie. Hojnosť Bazilom bystroumne použitého biblického materiálu pri výstavbe jeho klasickej anafory dodala jej živú pružnosť, ktorej výsledkom je veľkolepý veniec všetkých titulov a všetkých prívlastkov božských Osôb v Biblii, cez ktorý presvitá origenovské vnímanie „ekonómie spásy", poopravené „Otcom pravoveria", sv. Ataná.zom.

O skutočnosti, že nádherná Bazilova anafora je vonkoncom preniknutá biblickou rečou, v dôsledku čoho je i veľkou kázňou Božieho Slova a nezvyčajne šťastnou adaptáciou Písma liturgickým potrebám, nás presvedčí hlbšie zamyslenie sa nad jej poetickou modlitbou vďakyvzdania a dobrorečenia, ktorú kňaz pôvodne recitoval hlasito, keď sa pozdravil s veriacimi pozdravom pokoja a keď ich vyzval, aby pozdvihli svoje srdcia k Pánovi a vzdávali vďaky Hospodinu: „Vládca, Hospodine, Bože, Otče všemohúci, velebný! Je skutočne dôstojné, správne a slušné vzhľadom na Tvoju svätosť Teba chváliť, Teba ospevovať, Tebe dobrorečiť, Tebe sa klaňať, Tebe ďakovať, Tebe jediného pravého Boha oslavovať a Tebe prinášať túto našu liturgickú službu so skrúšeným srdcom a s pokorným duchom! Veď Ty si nám daroval poznanie svojej pravdy! Len kto môže vysloviť Tvoju moc, zvestovať všetku Tvoju slávu alebo vyrozprávať všetky Tvoje divy v každom čase, Vládca všetkých, Hospodine nebies a zeme a všetkého viditeľného i neviditeľného stvorenia, ktorý sedíš na tróne slávy a pozeráš na priepasť, večný, neviditeľný, nevystihnuteľný, nevýslovný, nezmeniteľný, Otče Pána nášho Isusa Christa, veľkého Boha a Spasiteľa, našej Nádeje, ktorý je obraz Tvojej dobrotivosti, jednotná pečať, ktorá

v sebe zjavuje Teba, Otca? On je živé Slovo, pravý Boh, predvečná Múdrosť, život, posvätenie, moc, pravé Svetlo, skrze ktoré sa zjavil Duch Svätý, Duch pravdy, dar synovstva, závdavok budúceho dedičstva, počiatok večného blaha, oživujúca sila, prameň posvätenia, z ktorého všetko rozumné a duchovné stvorenie sa posilňuje, Tebe slúži a k Tebe vysiela ustavičnú chváloreč. Preto Tebe všetko slúži, Teba chvália anjeli, archanjeli, tróny, panstvá, kniežatstvá, mocnosti, sily i mnohookí cherubíni. Pred Tebou stoja koldokola serafi, z ktorých každý má po šesť krídel. Dvoma si zakrývajú tvár, dvoma si zakrývajú nohy a dvoma lietajúc, jeden k druhému privoláva neumlkajúcimi ústami neustále chválospevy, víťaznú pieseň spievajúc, volajúc, hlásajúc a vraviac: „Svätý, svätý, svätý je Hospodin mocností, plné sú nebesia i zem Jeho slávy. Hosana na výsostiach! Požehnaný, ktorý prichádza v mene Pánovom! Hosana na výsostiach!" Človeka milujúci Vládca, i my hriešni voláme a vravíme: ozaj si svätý, ba presvätý a nesmierna je velebnosť Tvojej svätosti! Spravodlivý si vo všetkých svojich skutkoch, lebo všetko si učinil nám spravodlivo a podľa práva. Bože, keď si stvoril človeka z prachu zeme a na svoj obraz a poctil si ho, postavil si ho do raja rozkoše a zasľúbil si mu večné blaho, ak bude zachovávať Tvoje prikázania. Keď však Teba, pravého Boha, ktorý si ho stvoril, neposlúchol, vyhnal si ho ľsťou hada zvedeného a hriechom umŕtveného podľa práva z raja na tento svet a vrátil si ho zemi, z ktorej si ho vzal, ustanoviac mu spásu skrze znovuzrodenie v samom Tvojom Christovi. A tak, Dobrotivý, neodvrátil si sa úplne od svojho stvorenia a ani si nezabudol na dielo svojich rúk, ale podľa svojho veľkého milosrdenstva navštevoval si nás na rôzny spôsob, posielal si prorokov, činil si zázraky skrze svojich svätých, ktorí sa Ti zaľúbili v každom pokolení, hovoril si k nám ústami svojich služobníkov — prorokov. Predpovedajúc nám budúce spasenie, dal si nám na pomoc zákon a postavil si nám anjelov za strážcov. A keď prišla plnosť času, hovoril si k nám skrze svojho Syna. Skrze Neho si stvoril i veky. On ako odlesk Tvojej slávy a obraz Tvojej podstaty, udržujúc vesmír svojím mocným slovom, nepokladal za lúpež svoju rovnosť s Tebou, Bohom a Otcom, ale súc predvečný Boh zjavil sa na zemi a žil s ľuďmi. Vtelil sa zo Svätej Panny, seba samého ponížil, vzal na seba podobu služobníka a stal sa podobným telu nášho poníženia, aby nás učinil podobnými obrazu svojej slávy. Ale pretože však skrze človeka prišiel hriech na svet a skrze hriech prišla smrť, jednorodený Tvoj Syn, ktorý bol v Tvojom lone, v lone Boha a Otca, narodil sa zo ženy, svätej Bohorodičky, a vždy Panny Márie. Podrobiac sa zákonu, ráčil odsúdiť hriech v svojom tele, aby tí, čo v Adamovi umierajú, ožili v samom Tvojom Christovi. A keď pobudol na tomto svete, vydal spasiteľné ustanovenia a odvrátil nás od klamnej modloslužby, priviedol nás ku poznaniu Teba, pravého Boha a Otca, a vydobyl si nás ako vyvolený národ, kráľovské kňazstvo, svätý rod. Očistiac nás vodou a posvätiac nás Duchom Svätým, vykúpil nás zo smrti, ktorej moc nás ovládala ako poddaných hriechu. Potom skrze kríž zostúpil do pekiel, aby sebou naplnil všetko, a roztrhol okovy smrti. Keď vstal v tretí deň z mŕtvych a nám preklesnil cestu k zmŕtvychvstaniu, lebo nebolo možné, aby Darca života zostal v jej moci, stal sa počiatkom zosnulých, aby tak mal prvenstvo vo všetkom. Vstúpiac na nebesá, posadil sa na pravici Tvojej velebnosti na výsostiach a príde odplatiť každému podľa jeho skutkov. Zanechal však nám na pamiatku svojho spasiteľného utrpenia to, čo sme predložili podľa Jeho prikázania. Veď keď sa chcel vydať na svoju pamätnú, dobrovoľnú a oživujúcu smrť, v noci, v ktorej vydal sám seba za život sveta, vzal chlieb do svojich svätých a prečistých rúk a ukážuc ho Tebe, Bohu a Otcovi, vzdával vďaky, požehnal ho, posvätil a dával svojim svätým učeníkom a apoštolom, hovoriac: „Vezmite a jedzte, toto je moje telo, ktoré sa za vás láme na od-

pustenie hriechov". Podobne vzal i kalich, zmiešal v ňom vinný plod s vodou, vzdával vďaky, požehnal ho, posvätil a dal svojim učeníkom a apoštolom, hovoriac: „Pite z neho všetci! Tento kalich je nová zmluva v mojej krvi, ktorá sa za vás i za všetkých vylieva na odpustenie hriechov. To čiňte na moju pamiatku, lebo kedykoľvek by ste jedli tento chlieb a pili z tohto kalicha, zvestujete moju smrť a budete vyznávať moje zmŕtvychvstanie. Preto i my, Vládca, pripamätúvajúc si Jeho spasiteľné utrpenie, oživujúci Kríž, trojdenné pochovanie, zmŕtvychvstanie, vstúpenie do neba, kde sedí na Tvojej pravici a jeho slávny a úžasný príchod, Tvoje z Tvojho Tebe prinášame pre všetkých a za všetko!"

Pri vnímavom modlitebnom sústredení sa na bohatú myšlienkovú náplň prvej časti veľkolepej eucharistickej modlitby sv. Bazila Veľkého, ktoré je žiadúce, aby sme i my, a nielen iba sám kňaz, skutočne Bohu dobrorečili, prinášali Mu svoju čistú obeť spolu s kňazom a odovzdávali sa Mu do vlastníctva vykúpeného sprítomnenou obetou nášho Pána Isusa Christa na Kríži, oddávajúc Mu svoje srdcia a celý svoj život, a tak vzrastali Jeho prostredníctvom v jednotu s Bohom i medzi sebou, aby Boh bol všetkým vo všetkom, sme očarení nádherou jej výrazových prostriedkov a bohatstvom hlbokých myšlienok. Pripadá nám ako mohutná dramatická skladba o stvorení, páde a spáse človeka, ktorej dej sa odohráva v živote každého z nás, jemne popretkávaná vzácnymi perlami oslavných žalmov a čistými drahokamami vznosného prológu — predhovoru k Evanjeliu sv. Jána Bohoslovca a najzávažnejších christologických textov z listov sv. ap. Pavla na podklade rapsodických tónov Prvej knihy Mojžišovej — Genezis — Knihy pôvodu. Majstrovsky zostavená antológia — výber citátov z týchto biblických kníh nie je mozaikou umele priblížených biblických textov, ale je ich zhromaždením a zadelením do poradia, ktoré vynáša na svetlo ich spodné spojenia hlboko zakorenené v pohybe Božieho Slova, a preto sa Bazilova eucharistická modlitba stala jedinečným príkladom liturgického textu, v ktorom splynul teologický vývoj z druhej polovice 4. storočia s víziou — videním eucharistie, ktorá verne zachovala jej podstatu a jej najprvotnejšie základy.

V prvej časti Bazilovej anafory, ktorá predchádza hymnus Trojsvätý, pozostávajúci z piesne serafov pred trónom Pána: „Svätý, svätý, svätý Hospodin mocností, plné sú nebesia i zem Tvojej slávy" (Iz 6, 3), z radostného hebrejského zvolania pri Slávnosti Stánkov Hoši ána — Hosana! zodpovedajúceho nášmu „Sláva!" a zo slov spievaných jeruzalemskými zástupmi pri slávnom Pánovom vjazde do Jeruzalema (Mt 21,9) z mesiášskeho žalmu označujúcich budúceho Vykupiteľa: „Požehnaný, ktorý prichádza v mene Pánovom" (Ž 107 (8,26), po zvelebujúcom oslovení Boha Otca ako ľudstvo milujúceho Vládcu sú citlivou rukou vymodelované reliéfy všetkých troch Božských Osôb a prekrásnymi básnickými obrazmi vyjadrená hlboká pravda, že Otec, Syn a Duch Svätý sú nerozlučne zjednotení v jednobytnej a nerozdielnej Trojici. Na základe slov: „On je odblesk slávy Boha a obraz Jeho podstaty" (Žd 1,3) velebí sa v nej Syn ako živý obraz Otca, Logos — Slovo, v ktorom sa nám plne zjavil Boh Otec, v zmysle zvesti 1. listu Korintským sa oslavuje ako oživujúca Múdrosť, ktorá nás posväcuje a osvecuje (1 K 1,30) a v súhlase s výpoveďou 1. listu k Timoteovi ako naša Nádej, ktorá nás sprevádza časným životom do života večného (1 Tm 1,1). Posvätenie v nás uskutočňujúci Sv. Duch, ktorého ovocím je náš vstup ako Božích synov do vlastného synovstva Syna ako prednímanie Christom nám prisľúbeného života, sa v nej oslavuje ako závdavok nášho dedičstva (Ef 1,14) a ako dar ducha synovstva (R 8,15).

Po hymne Trojsvätý vďakyvzdávanie za dielo spásy sa nesie víziou „ekonómie" spásy, ovládanou textom o zjavení sa Božieho Syna na zemi a o Jeho

dobrovoľnom ponížení sa: „... Isus Christos, ktorý mal podobu Božiu a svoju rovnosť s Bohom nepokladal za lúpež, ale vzdal sa hodnosti, vzal na seba podobu služobníka, podobným sa stal ľuďom a keď sa zjavil ako človek, ponížil sa a bol poslušný do smrti, a to až do smrti na kríž" (Fp 2,5—9) a textom o Božom Synovi podrobujúcom sa obmedzeniam a tiesni hriešneho ľudstva, aby nás z nej oslobodil: „Ale keď prišla plnosť času, poslal Boh Syna svojho, narodeného zo ženy, narodeného pod zákonom, aby sme prijali právo synovstva" (Ga 4,4—5). Medzi týmito dvoma textami je plynulý prechod umožnený evokáciou smrť prijímajúceho Christa, aby nás oslobodil z otroctva hriechu zapríčineného Adamom, ktorého súhlas s hriechom nás uzavrel do smrti: „Ale Christos naozaj vstal z mŕtvych, prvotina zosnulých. Lebo ako skrze človeka prišla smrť, tak skrze človeka prišlo aj zmŕtvychvstanie. Ako všetci totiž umierajú v Adamovi, tak všetci aj ožijú v Christovi" (1 K 15,20).

Rozjímanie nad týmito, ale aj nad inými pavlovskými textami predchádzajú dramatické spomienky na pokušenie, pád a trest človeka, inšpirované 3. kap. 1. knihy Mojžišovej — Genezis, ktoré vyúsťujú v riešenie protikladov hriech — vykúpenie, smrť — život láskou — agapé Isusa Christa ako Druhého Adama, opravujúceho chybu a omyl Prvého. K námetu o stratenom a obnovenom živote, spočiatku rozkúskovanému, sv. Bazil pripojil v každej z dvoch častí eucharistickej modlitby tému o „poznaní" a Svetle pravdy, ktoré sa nám prináša v Christovi. Je to zjavné svedectvo o skutočnosti, že neobohatil tento liturgický text len preto, aby ho rozvinul, ale i preto, aby ho starostlivo priviedol k plnosti pôvodnej eucharistie.

Ak prejdeme po slovách ustanovenia sv. tajiny Večere Pána k anamnéze — spomienke na najvýznamnejšie udalosti v diele a dejinách spásy: „Preto i my, Vládca, pripamätávajúc si Jeho spasiteľné utrpenie, oživujúci Kríž, trojdenné pochovanie, zmŕtvychvstanie, vstúpenie do neba, kde sedí na Tvojej pravici, a Jeho slávny i úžasný príchod, Tvoje z Tvojho Tebe prinášame pre všetkých a za všetkých!", zbadáme, že vo forme rozvinutej práve tak ako i v najstaršej forme nášho textu sa zachováva všetka jeho pôvodná hnutnosť. Na rozdiel od liturgie sv. Jakuba v Bazilovej anafore je však zvesť o ustanovení sv. tajiny Večere Pána uvedená na svoje chronologické miesto podľa časového poriadku. V nej práve tak, ako v 8. kapitole Apoštolských konštitúcií zachovávajúcich sýrsko-palestínske liturgické poriadky a v alexandrijskej anafore biskupa Serapióna, priateľa sv. Atanáza, zvesť o ustanovení sv. tajiny Večere Pána je do anamnézy priamo zasadená.

Anamnéza vrcholí velebnou exklamáciou „Tvoje od Tvojich Tebe prinášame pre všetkých a za všetko!". Týmito slovami sa výrazne podčiarkuje skutočnosť, že sa Bohu Otcovi prináša — predkladá to, čo On sám nám dáva skrze Christa, čiže neprinášame — nepredkladáme, čo by sme my mohli Jemu obetovať sami od seba, ale prinášame iba to, čo Christos sám Bohu Otcovi prináša — predkladá ako prvý a čo nám prikazuje dať v Jeho zastúpení, totiž antitypy — spôsoby Christovho Tela a Krvi na pamiatku Jeho spasiteľného umučenia.

Po slovách ustanovenia sv. tajiny Večere Pána nasleduje epikléza — prosba za zoslanie Svätého Ducha, aby premenil chlieb a víno na Telo a Krv Pána: „Preto, presvätý, Vládca, i my, Tvoji hriešni a nehodní služobníci, uznaní za hodných slúžiť Tvojmu obetnému stolu nie pre našu spravodlivosť, lebo sme nevykonali nič dobrého na zemi, ale z Tvojej milosti a na základe Tvojich dobrodení, ktoré si hojne vylial na nás, s odvahou sa približujeme k Tvojmu svätému obetnému stolu a predložiac spôsoby svätého Tela a Krvi Tvojho Christa, modlíme sa k Tebe, Svätý svätých, a vzývame Teba, aby so súhlasom Tvojej dobrotivosti Tvoj Svätý Duch zostúpil na nás a na tieto predložené dary, požehnal ich a uspôsobil". Keďže Christos predložil svoju obetu svojmu Otcovi, ktorá sa dokonala na Kríži, očakávame i my v zmysle tejto modlitby od Svätého Ducha, ktorý nám predstavuje spôsoby chleba a vína ako to isté Telo a tu istú Krv, že i my budeme pridružení k Novému Adamovi a k Jeho vykupiteľskému dielu. A tak antitypy — spôsoby (chlieb a víno) Jeho vykupiteľskej smrti, ktoré teraz predkladáme my sami Otcovi, nie sú prázdne symboly ich obsahu, ale vyjadrením tajomnej, skutočnej a účinnej prítomnosti toho, čo predstavujú. Preto konsekrácia — premenenie chleba a vína v tejto perspektíve nie je izolovaná od konsekrácie nás samých, na základe ktorej Duch Svätý učiní z nás jediné Telo v Christu. V dôsledku toho veríme, že v epikléze je intímny vzťah medzi prijatím obetnej spomienky, premenením chleba a vína a účinkom našej účasti: urobiť nás všetkých Telom Christa v jeho plnosti.

Po epikléze, končiacej sa evokáciou všetkých svätých, v spoločenstve ktorých k nám eucharistia vstupuje: „Nás však všetkých prijímajúcich z jedného chleba a kalicha zjednoť navzájom v spoločenstve jediného Ducha Svätého, aby nikto z nás neprijal sväté Telo a Krv Tvojho Christa na súd alebo odsúdenie, ale aby sme všetci dosiahli milosrdenstvo a milosť so všetkými svätými, ktorí sa Ti od vekov zaľúbili, s praotcami, otcami, patriarchami, prorokmi, apoštolmi, kazateľmi, evanjelistami, mučeníkmi, vyznavačmi, učiteľmi a s každou dušou spravodlivou, ktorá sa k Tebe odobrala vo viere! Obzvlášť s najsvätejšou, najčistejšou, najblahoslavenejšou a s našou slávnou Vládkyňou, Bohorodičkou a vždy Pannou Máriou, so svätým prorokom, Predchodcom a Krstiteľom Jánom, so svätými a všechválnymi apoštolmi, so svätým (meno), ktorého pamiatku slávime, i so všetkými Tvojimi svätými, na ktorých príhovor zhliadni na nás, Bože!" Nasleduje veľmi bohatá prímluvná modlitba, ktorá je jednou z najkrajších a najharmonickejších formúl tohto druhu, ktoré nám kresťanský starovek zanechal. Nadväzuje najprv na spomienku starozmluvných — starozákonných svätých, Bohorodičky a sv. Jána Krstiteľa, po ktorej nasleduje spomienka ostatných svätcov ako ich duchovných potomkov a spomienka na zosnulých veriacich: „Rozpomeň sa na všetkých zosnulých v nádeji vzkriesenia k večnému životu... za pokoj a spásu Tvojich služobníkov ... v mieste svetla, kde nie je zármutku ani lkania, daj im odpočinutie, Bože náš, a uteľ im pokoj tam, kde svieti svetlo Tvojej tváre!" a vytvára obmenu Teffilahu, veľkej prosebnej modlitby synagógy z čias Christových, kde každá z osemnástich prosieb je pripojená k memoriálu zvolaním „Rozpomeň sa...", ktoré sa osemnásťkrát opakuje. Zdá sa, že modlitba Tefillah, v ktorej predchádza čas ticha pred každou nahlas recitovanou prosbou, určený na tiché individuálne modlitby veriacich, inšpirované rodinnými témami verejnej modlitby, mali na mysli Isusovi učeníci, keď sa jeden z nich obrátil na Neho s prosbou: „Pane, nauč nás modliť sa..." (Lk 11,1), a že modlitba Pána „Otče náš" jej dala syntetickú podobu.

Túto obsažnú prosebnú modlitbu kňaz taktiež pôvodne prednášal hlasito, lebo v prvotnej cirkvi uvedomelé prežívanie spoločenstva veriacich s Pánom nebolo zatieňované zveličenou atmosférou tajomstva, do ktorej sa neskoršie zahalila podstatná časť anafory. Vysvitá to z novely č. 137 z 26. marca 565 od cisára Justiniána I.: „Naviac rozkazujeme všetkým biskupom a kňazom, aby neprednášali modlitby Božskej anafory a pri sv. krste nepočuteľným spôsobom, ale takým hlasom, ktorý môže počuť veriaci ľud, pretože myseľ tých, čo počúvajú, môže sa tak povzbudzovať k hlbšej zbožnosti." Jej formulár zostavil sv. Bazil Veľký ako výborný vykladač Písma a znalec liturgických textov synagógy v duchu klasickej biblickej a patristickej zbožnosti, ktorá neobmedzovala Božie dielo len na človeka ako jednotlivca a v ňom zase len

na zložku duchovnú, ale bola nesená presvedčením, že zvesť o stvorení a spáse má prenikať do všetkých oblastí života v tele i v dejinách. Aby zvesť Božieho Slova bola účinnejšia, výraznejšia a prístupnejšia, dal sv. liturgii každej nedele a sviatku osobitnú zaambonovú modlitbu. Niektoré z nich uverejnil liturgista Orlov, z ktorých uvádzame zaambonovú modlitbu sviatku Stretnutia Pána so Simeonom: „Vladyka, Hospodine, ktorý si poslal na svet Jednorodené Slovo, zrodené zo ženy súcej pod zákonom, aby vykúpilo podrobených zákonu, a ktorý si zvestoval skrze Svätého Ducha Jeho príchod starcovi Simeonovi a zjavil mu Jeho prítomnosť! Požehnaj i nás, nehodných služobníkov, svojím zjavením sa, prijmi naše modlitby ako Jeho zvelebenie Annou prorokyňou. Učiň nás hodnými toho, aby sme svojimi duchovnými rukami neustále objímali Tvoje vtelené Slovo a posväť si nás za chrámy svojho Presvätého Ducha, aby sa v nás preslávilo Tvoje prečestné a veľkolepé meno i meno Tvojho Jednorodeného Syna a oživujúceho Tvojho Ducha teraz i vždycky i naveky vekov! Amen!" Nemenej myšlienkove hlbokou je i krásna zaambonová modlitba v nedeľu mäsopôstnu: „Christe, Bože náš! Prijmi naše pokorné modlitby, ako si prijal slzy a masť hriešnice, oblaž sa našimi piesňami, ako si sa oblažil prejavom lásky jej skrúšeného srdca! Daruj nám jej krásne pokánie a učiň nás hodnými ako ju odpustenia hriechov! Ako si sa neodvrátil od nej, keď padla k Tvojim prečistým nohám, tak sa neodvráť ani od nás, keď padáme k neviditeľným šľapajam Tvojej lásky k ľuďom, a ako si ju, Spytateľ srdc, nezapudil s hanbou, keď sa Ti tajne vyznala zo svojich hriechov, tak nezapuď ani nás, keď sa stanú zjavnými naše tajné hriechy na Tvojom strašnom súde pred anjelmi a ľuďmi, ale učiň nás dedičmi večného odpustenia a svojej nehynúcej slávy, lebo Ty si Ľudomil, oslavovaný so svojím bezpočiatočným Otcom a so svojím presvätým a oživujúcim Duchom teraz i vždycky i na veky vekov! Amen!"

Je samozrejmé, že sv. Bazilom Veľkým upravená Božská liturgia prešla určitým vývojom. K našim praotcom sa dostala zásluhou byzantskej misie vedenej sv. Cyrilom a Metodom v takom štádiu svojho vývoja, keď sa v jej anafore ešte prednášala modlitba pred premenením chleba a vína: „Pane, Bože náš, ktorý si sa sám obetoval ako nepoškrvnený Baránok za život celého sveta, zhliadni na nás i na tento chlieb a na tento kalich a učiň ho svojím prečistým Telom!" Nachádzame ju na jednom zo Sinajských listov, zachovaných v Euchológiu sinajskom, ktoré vznikli na veľkomoravskom území. A tak pričinením našich prvých učiteľov uplatňuje sa v slovanských pravoslávnych cirkvách nesmrteľný génius sv. Bazila Veľkého, „neochvejného základu Cirkvi", dodnes, duchovne obrodzujúc zástupy svätcov, vyznavačov, askétov — podvižníkov a i skromných podľa mena svetu častokrát neznámych svedkov Pána. O každom z nich však platia Jeho slová: „Kto zvíťazí, takto bude oblečený do bieleho rúcha a nevymažem jeho meno z knihy života, ale vyznám jeho meno pred svojím Otcom a pred Jeho anjelmi" (Zj 3,5).

Sv. Bazil Veľký prostredníctvom svojej Božskej liturgie prihovára sa i k nám, „aj keď je mŕtvy" (Žd 14,4) už šestnásť storočí, aby sme „povolaní na svadobný hod Baránkov" (Zj 19,9) s dôverou volali: „Sláva Tebe, Christe, Nádej, naša, sláva Tebe!"

Dr. Vl. Buchta

Kiež Tvoji kňazi oblečú si spravodlivosť

Sme šťastní, že vyznávame takú vieru, ktorá svoje učenie počas takmer dvetisícročného trvania nemusela korigovať, lebo jej učenie je pravda, zjavená Bohom, a preto je neomylná a nepotrebuje sa prispôsobovať všelijakým dobovým podmienkam a formám spoločenského zriadenia. Ani etapovite sa nemusí dopĺňať, lebo je večná, dokonalá.

Ona sa iba sústavne bráni snahám temných síl poškvrniť ju, ale ona je stále čistá, lebo Isus ju omyl a očistil Svojou krvou raz a navždy. Dôkazom toho je 300-ročné obdobie prvotnej cirkvi Christovej, kedy za čistotu a krásu Nevesty Christovej — sv. Cirkvi, ako aj za svoje spasenie milióny mučeníkov preliali svoju krv. Títo prvotní kresťania — mučeníci zaslúžili si spasenie, poslúžili nám dobrým príkladom a dokázali, aká je cenná naša viera. Vtedy každý, kto veril v Christa, bol vystavený nebezpečiu smrti. Ak ho niekto udal ako veriaceho, musel sa zriecť viery v Christa, ak si chcel zachrániť život, avšak mnohí volili radšej ťažké, až neuveriteľné muky a konečne smrť, než by mali zradiť Christa, zrieknutím sa viery v Neho, lebo drahšia im bola viera v Christa, než vlastný život. Preto semeno slova Božieho — učenie našej cirkvi, ktoré Christos očistil a umyl Svojou krvou, a ktoré vlastnou krvou polievali aj mnohí učeníci za 300 rokov, nemôže byť nečisté.

Po Milánskom edikte z r. 313, ktorým Konštantín Veľký dal kresťanom slobodu, prestalo prenasledovanie kresťanov zo strany pohanov. Sily temna však nespali. V snahe rozbiť dielo Spasiteľovo, prostredníctvom pyšných teológov vnášali bludy do učenia Christovho a s nimi sa Cirkev borí stále. A preto, aby sa vymedzilo čo je pravé, sväté a čo nie, boli zvolávané všeobecné cirkevné snemy sv. Otcov, ktorí učenie pravé, nepoškvrnené nazvali pravoslávnym a bludy označili slovom heréza, preto ich oslavujeme slovami: „Tainstvennyja dnes Ducha truby, bohonosnyja Otcy voschvalim ... nizložiteli Arievy, i p r a v o s l a v n y c h poborniki ..." (Stichira na veľ. večierni 11. októbra na Hospodi vozvach na sláva).

Tá borba je i dnes a bude trvať stále, na čo nás upozorňuje ap. Peter, ktorý hovorí:

„Buďte triezvi a bdejte, lebo váš protivník, diabol obchádza jako revúci lev a hľadá, koho by zožral, ktorému sa postavte na odpor, pevní vo viere, vediac, že naše bratstvo inde po svete znáša tie isté utrpenia" (1 Petr. 5, 8—9).

Nám je dnes ľahšie obstáť v borbe so zlom, ktoré triumfuje z rozkladu cirkevnej jednoty, ako tomu bolo v čase koncilov, lebo sv. Otcovia nám zanechali celé učenie i obrad v čistej, svätej forme a náplni a od nás sa žiada už oveľa menej, iba aby sme boli verní ich odkazu. Ich učenie, obrad a príklad ozajstného kresťanského života nech je nám svätý, ako samotné Písmo sväté, lebo ako je ono sväté a dokonalé, také je učenie sv. Otcov, obrad, ktorý nám zanechali a životná prax. To všetko vyviera iba z Písma svätého, preto nám to musí byť cenné a sväté, a preto tomu máme byť verní, ak chceme splniť odkaz sv. Otcov.

Lož vždy bude iba lžou, hoci by sa akokoľvek rafinovane maskovala a krášlila a čo sa ňou získava, patrí iba jednému: prekliatiu.

Takisto pravda bude vždy pravdou a tá sa prekrútiť alebo zoslabiť nedá. Dá sa ju iba na čas, ktorý Boh dovolí, umlčať. V každej etape histórie ľudstva boli „alčuščiji i žažduščiji pravdy", lebo takým patrí, aj podľa ľudskej spravodlivosti, aby sa raz nasýtili, ak zvíťazia zotrvávajúc v pravde, i keby sa zdali ako porazení, ako Christos na kríži, na Golgote.

Pravdu, ktorú hlása sv. pravoslávna cirkev, zjavil Boh, sv. Otcovia ju očistili od heretických nánosov nehodných teológov, slúžiacich nie cirkvi, ale svojej prestíži, a toto učenie je zvečnené písmom v našich cirkevných knihách a predovšetkým vo sv. Evanjeliu. Celé učenie sv. Otcov máme zhrnuté v Symbole viery, ktorý bol zostavený vnuknutím Sv. Ducha sv. Otcami na I. (325. r.) a II. (381. r.) všeobecnom sneme, lebo práve v tomto období viedol sa najurputnejší boj s temnými silami o jednotu viery v Trojjediného Boha.

Prvý všeobecný cirkevný snem bol zvolaný kvôli bludnému učeniu Ária, alexandrijského duchovného, ktorý učil, že Syn Boží, druhá Osoba Sv. Trojice, je stvorený, že má počiatok Svojho bytia.

Druhý všeobecný snem bol zvolaný pre bludné učenie konštantínopolského patriarchu Makedonia, ktorý učil, že Duch svätý je služobníkom a vykonávateľom Božích príkazov. Svätá Cirkev musela vystúpiť proti týmto i ostatným bludom a očistiť jej učenie od všelijakých nánosov, bludných názorov a presvedčení falošných teológov, ktorí chceli niečím vyniknúť, nehľadiac na záujmy čistoty a jednoty viery a cirkvi. Takým spôsobom vznikli rôzne herézy, ale pravoslávne učenie o Bohu, o vykúpení človeka, o Božom súde, o nesmrteľnosti duše, a milosti Božej, potrebnej ku spáse človeka a o mnohom inom je len jedno.

Prot. Michal Kernaševič

Za mier!

VYHLÁSENIE ÚČASTNÍKOV MIEROVÉHO SEMINÁRA

Účastníci celoštátneho mierového seminára Regionálneho združenia Kresťanskej mierovej konferencie v ČSSR, zhromaždení v dňoch 26.—27. júna 1979 v Třinci v počte 116 delegátov zo 14 kresťanských cirkví a náboženských spoločností a 4 bohosloveckých fakúlt v ČSSR si uvedomili, aký mimoriadny význam pre ďalší rozvoj uvoľňovania politického napätia má nedávne viedenské rokovanie medzi generálnym tajomníkom ÚV KSSZ a predsedom prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR Leonidom Brežnevom a prezidentom USA Jamesom Carterom, ktoré vyvrcholilo 18. júna t. r. podpísaním zmluvy o obmedzení strategických útočných zbraní.

Sme presvedčení, že SALT II je významným krokom smerom k zníženiu nebezpečenstva vzniku nukleárnej vojny tým, že vzájomne zaväzuje obidve zmluvné strany, na ktorých dnes v prvom rade záleží mier sveta, že obmedzia kvantitatívne i kvalitatívne strategické útočné zbrane a preukážu zdržanlivosť pri vývoji takých zbraní.

Vítajúc túto zmluvu, vyslovujeme želanie, aby obidve zmluvné strany pokračovali na nastúpenej ceste k ďalším spoločným opatreniam, ktoré by prospeli upevneniu svetového mieru a bezpečnosti všetkých národov. Za prínos k tomu považujeme tiež návrh Československa, aby na program 34. VZ OSN bola zaradená otázka prijatia deklarácie o medzinárodnej spolupráci na dosiahnutie cieľov odzbrojenia. Takáto konštruktívna spolupráca všetkých štátov združených v OSN by mohla viesť k prelomu v rokovaniach o zastavení horúčkovitého zbrojenia a navodila by zdravšie ovzdušie, prospešné rozvoju celkového uvoľňovania vo svete.

Ako kresťania vyzývame každého, kto je ochotný nás vypočuť, aby sa pričinil všemožne o to, aby triezva vecnosť zmluvy SALT II došla nielen vďačného ocenenia, ale aby sa stala tiež podnetom zvýšeného úsilia o šírenie vpravde mierového zmýšľania medzi ľuďmi.

Účastníci uvedeného mierového seminára na záver svojho rokovania prijali komuniké, ktoré uverejňujeme v plnom znení:

KOMUNIKÉ

Na výzvu Regionálneho združenia KMK v ČSSR zhromaždilo sa v Třinci v dňoch 26.—27. júna 1979 116 delegátov zo 14 kresťanských cirkví a náboženských spoločností a 4 bohosloveckých fakúlt na celoštátny mierový seminár.

V zornom uhle pozornosti boli problémy odzbrojenia v situácii po Helsinkách a zápas o ľudské práva vo vzťahu k rasovej otázke, osvetlené dokumentami 5. VMZ. K prvej otázke predniesol hlavný referát dr. Karol Nandrásky, k druhej dr. Karol Gábriš, profesori Slovenskej evanjelickej bohosloveckej fakulty v Bratislave.

Modlitebné obcovanie viedli výkladom Písma svätého biskup Sliezskej evanjelickej cirkvi a. v. Vladislav Kiedroň a biskup Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku dr. Imrich Varga. Podnetne oslovil zhromaždenie stály predseda Výboru pre pokračovanie v práci KMK metropolita kyjevský a haličský Filaret, exarcha Ukrajiny, keď poukázal na základnú súvislosť Božieho mieru, darovaného v Christu, s kresťanskou zodpovednosťou za mier na celom svete, ktorá sa okrem iného prejavila na dlhodobej angažovanosti kresťanskej verejnosti na príprave vhodnej atmosféry pre prijatie SALT II.

Seminár pozdravil generálny tajomník KMK farár Lubomír Miřejovský. V svojom prejave vyznačil základné črty súčasnej medzinárodnej situácie a zdôraznil stupňujúcu sa potrebu mierovej angažovanosti, v ktorej i cirkvi prispievajú k uskutočneniu mierového spolunažívania všetkých národov. V takomto zmysle spoliehame, že sa podarí realizovať všeobecné a úplné odzbrojenie, ako sa o to usiluje Sovietsky zväz a ako to podporuje od svojho počiatku KMK. Igumen Sergej Fomin zo ZSSR, zástupca generálneho tajomníka KMK, informoval o aktuálnych otázkach Latinskej Ameriky a o úlohe KMK v spoločenských a politických zápasoch tohto kontinentu nádeje. O príprave a náplni práce študijných komisií a študijného oddelenia KMK podal správu Peter Zimmermann z NDR. V troch pracovných skupinách prerokovali účastníci naznačené otázky v svetle svojho pochopenia evanjelia a svojich spoločenských skúseností a vzájomne zvážili výsledky svojich úvah. O výsledkoch svojej práce podali správy na plenárnom zasadnutí, kde ich jednomyseľne prijali. V správe sa zdôrazňuje dosah negatívneho vplyvu pretekov v zbrojení, všeobecný rozvoj ľudstva a hodnotí sa vážnosť tejto situácie v svetle kresťanskej viery. Vysoko sa hodnotí úspešné zakončenie sovietsko-amerických rokovaní o obmedzení strategických útočných zbraní. Zdôrazňuje sa zodpovednosť cirkví v zápase za trvalé a všeobecné odzbrojenie. V súvislosti s otázkou ľudských práv sa zdôrazňuje nevyhnutnosť slobody a ochrany človeka v aspekte dosiahnutia rovnosti všetkých ľudí. Také riešenie zmienených otázok má významný mierový rozmer. Rozšírenie oblasti spravodlivosti je predpokladom mieru a vyžaduje citlivú kvalifikáciu ľudských práv v rôznych oblastiach života. Preto je potrebný boj proti rasizmu, pretože rasová diskriminácia úplne popiera ľudské práva. Budúcnosť ľudstva je možná, lebo Boh, ktorý sa zjavil v Isusu Christovi, ponúka ľudstvu plnosť života a trvalý mier.

Šesťčlennú delegáciu Regionálneho združenia na čele s predsedom, gen. biskupom Slov. evanjelickej cirkvi a. v. prof. dr. Jánom Michalkom spolu so vzácnymi hosťami, metropolitom Filaretom a gen. tajomníkom L. Miřejovským prijali dňa 26. júna t. r. predstavitelia KNV Severomoravského kraja. Účastníci třineckého mierového seminára prijali jednomyseľne vyhlásenie na podporu zmluvy SALT II. Vyslovili srdečné poďakovanie Sliezskej evanjelickej cirkvi a. v. za vzornú prípravu a organizáciu seminára.

Solidarita v činnosti

KRESŤANIA ZA MIER A SPRAVODLIVOSŤ (ÚRYVOK Z PREJAVU BÝV. PREDSEDU KMK NEB. METROPOLITU NIKODIMA NA V. VMZ V PRAHE)

„Zbrane bojovania nášho" za mier a spravodlivosť ako prejav solidarity v činnosti nie sú „telesné" (2 Kor 10,4), ale „silné Bohom na rozbitie pevnosti" (v. 4). Kresťania ako prívrženci ideálov mieru a spravodlivosti sa za ne horlivo angažujú „v slove pravdy, v moci Božej, so zbraňou pravdy v pravej i v ľavej ruke" (2 Kor. 6,7).

Modlitbu „o mieri celého sveta" pozdvihuje každodenne pravoslávna cirkev. — Táto modlitba je obrazom spoločného myslenia a túžby jej členov, aby videli našu planétu ako planétu mierového života a pokoja. To je silné „oblečenie svetla" (Rim 13,12), lebo Hospodin a Spasiteľ náš sľúbil: „Ak sa dvaja z vás dohodnú na niečom na zemi, že budú prosiť o to, dostane sa im toho od môjho Otca, ktorý je v nebesiach" (Mt 10,19). „Proste o mier pre Jeruzalem", vyjadril tú istú myšlienku starodávny prorok.

Druhou zbraňou, ktorú by mali kresťania využívať pokiaľ možno najaktívnejšie, je svedectvo, keď: „obujúc hotovosť na evanjelium pokoja" (Ef 6,15) a držiac v rukách „meč Ducha", ktorým je „slovo Božie" (v. 17). šíri evanjeliové posolstvo mieru medzi „ďalekých i blízkych" (Ef 2,17). Všetci vedia, aká odmena očakáva budovateľov mieru: oni tešia sa Hospodinom a dostáva sa im nové meno „synovia Boží" (Mt 5,9).

A napokon „láska Božia", ktorá „je nám rozliata v srdciach skrze Ducha svätého, ktorý nám je daný" (Rim 5,5) musí tešiť naše zasvätenie mieru a musí byť „ozajstnou" (1 Ptr 4,8) vo svojom prejave ako výrazné znamenie starostlivosti o vec uzmierenia a o vec mieru, ako aj účasti na tejto veci.

Mier bez spravodlivosti je nemysliteľný a spoločnosť, v ktorej sa o spravodlivosť nedbá, nemôže žiť v skutočnom mieri. Ak kresťan vymedzuje svoj vzťah k spoločnosti, pozná, že spoločnosť musí byť predovšetkým zväzkom slobodných ľudí, ktorí majú možnosť normálne rozvíjať a ukájať svoje potreby duchovné i telesné.

Pocit spravodlivosti, smäd po spravodlivosti, musia byť východiskom spoločenskej aktivity každého kresťana, lebo evanjelium v sebe zahŕňa dva neoddeliteľné životné princípy — lásku a pravdu. A ten, kto „zjavil spravodlivosť svoju" (Žalm 90,2), uskutočnil „súd i pravdu" (v. 4); kto v ľudu svojom nariadil ustanoviť „sudcov..., ktorí súdiť budú ľud súdom spravodlivým" (Deut 16, 18), kto zakázal prekrucovať zákony, pozerať na osoby a brať dary, pretože tie „zaslepujú oči múdrych a prevracajú vec pravých" (ods. 19), kto prikázal hľadať len „pravdu" (v. 20), ktorá oznamuje život, „zastávať sa biednej siroty, utláčanému a chudobnému preukazovať spravodlivosť... z rúk nešľachetných vytrhnúť ho" (Žalm 82, 3—4), Ten ako Nepodplatiteľný

Sudca, ktorý „obliekol spravodlivosť ako pancier" (Iz 59,17), „oblieka si rúcho odplaty ako šat a prikrýva sa horlivosťou ako plášťom" (ods. 17), aby dal spravodlivosti zvíťaziť.

Kresťanská láska, ktorá „neraduje sa z neprávosti, ale spolu raduje sa v pravde" (1 Kor 13,6), žiada, aby pravda víťazila a aby ju nepopierali, aby spravodlivosť bola normou ľudských vzájomných vzťahov, aby prikázanie Božie — „a preto všetko, ako by ste chceli, aby vám ľudia činili, tak i vy čiňte im, to zaiste je zákon i proroci" (Mt 7,12), bolo základným motívom všetkého konania ľudského.

Milovať pravdu a pokoj (Zach 7, 16—17, 19) — to je princíp kresťanského zapojenia sa do budovania mieru a spravodlivosti na zemi a motív odpovede na výzvu k solidarite všetkých národov našej planéty.

Zo života Pravoslávnej bohosloveckej fakulty

Na záver akademického školského roka predniesol dekan fakulty tento prejav:

Vážené akademické zhromaždenie, bratia a sestry!

Pred malo chvíľou boli sme všetci na svätej liturgii, počas ktorej povzniesli sme ďakovné modlitby k Otcovi nášmu nebeskému za premnohé dary Ducha svätého a trvalú pomoc pri uskutočňovaní nášho poslania, ktoré je z Jeho svätej vôle. A tým sa skončil aj ďalší školský rok, ďalšia stránka života našej bohosloveckej školy, ale i nášho osobného života. Úlohou učiteľov bolo dať svojim poslucháčom čo najviac bohosloveckých poznatkov, úlohou poslucháčov zasa bolo čo najviac si osvojiť z toho, čo im bolo prednášané, aby sme tak spoločne konali dielo, na ktoré sme povolaní. A keď sme na konci predošlého školského roka hovorili práve o povolaní, dovoľte, aby som sa dnes dotkol inej nie menej dôležitej otázky nášho duchovného života — otázky v y z n a n i a.

Vyznanie je vec, ktorá má hlboko teologický a duchovný význam. Na jeho hĺbke, sile a nekompromisnosti sa buduje opravdivý náboženský život. Presnejšie povedané, bez opravdivého vyznania si náboženský život predstaviť ani nemôžeme. Preto problém vyznania je tesne spätý s životom cirkvi od jej založenia, je tesne spätý s životom každého jej člena, najmä však tých, ktorí toto vyznanie majú vytvárať svojou misijnou a dušpastierskou prácou, upevňovať ho vo svojich duchovných dietkach. A v tom je vlastne aj jeho trvalá aktuálnosť, preto nemôžeme si predstaviť kresťanský život bez opravdivého vyznavačstva, hoci v dejinách cirkvi boli obdobia, kedy ono prežívalo krízu, ale nikdy v cirkvi nebolo a nebude také obdobie, aby vyznavačstvo prestalo. Práve v krízových obdobiach našli sa vždy ľudia, ktorí vzali na seba úlohu pozdvihnúť náboženského ducha, obhájiť pravdu, dať duchovnému

životu novú silu a orientáciu a novú tvorivú schopnosť. A cirkev svätá mnohých z nich dodnes uctieva ako vyznavačov a slovo vyznavač sa stalo ich trvalým prívlastkom alebo i menom, ako je to napríklad v prípade Maxima Vyznavača a iných.

Základ vyznavačstva je daný v osobe a spasiteľnej činnosti zakladateľa cirkvi Isusa Christa, apoštolov, otcov a potom i celej cirkvi ako tela Christovho. Isus Christos prišiel v tele na tento svet preto, aby položil základy nového života v Bohu, aby nás všetkých oslobodil z moci zla a hriechu, aby zjavil Otca svojho nebeského, aby zjavil Jeho pravdu o nás a i o svete, aby zjavil Boha v Trojici a ukázal cestu do života večného. V tejto svojej spasiteľnej činnosti Isus Christos nekompromisne v y z n a l Otca svojho nebeského proti všetkým námietkam a nepriateľom, vyznal svoje Božstvo a synovstvo, prisľúbil Ducha svätého ako zavŕšiteľa našej spásy a k tomuto nekompromisnému vyznaniu Boha a Jeho pravdy vyzval aj všetkých nás. Evanjelista Matúš uvádza takéto slová Isusa Christa o vyznaní: „Učeník nie je nad svojho učiteľa... Stačí učeníkovi, aby bol ako jeho učiteľ... Každého teda, kto mňa vyzná pred ľuďmi, vyznám i ja pred svojím Otcom, ktorý je na nebesiach. Kto ma však zaprie pred ľuďmi, toho i ja zapriem pred svojím Otcom..." (10, 24—33). Tieto jednoznačné a rozhodujúce slová Isus Christos povedal v súvislosti s tým, že Jeho vyznanie niektorí nechceli prijať, nazvali Ho Belzebubom, hoci bol Pánom domu, ale Spasiteľ len preto nezaprel Otca svojho, nezaprel sám seba, naopak vyznal svoje synovstvo u Otca a povedal na adresu svojich apoštolov i všetkých nás: „Nebojte sa ich!" A takto Isus postupoval počas celého svojho pozemského života — od pokušenia na púšti, cez odpor mnohých nepriateľov, pred Pilátom a Kajfášom, pred Judášom i na kríži. Vždy a vo všetkom zostal tým, kým bol — Synom Božím a naším Spasiteľom. Z tohto klasického výroku o vyznaní mali by sme si veľmi dobre pamätať predovšetkým tieto slová Christove: „Stačí učeníkovi, aby bol ako jeho učiteľ", teda stačí pre nás, aby sme v tomto smere boli ako náš Učiteľ — Isus Christos, aby sme dobre vedeli, kto sme, aké je naše poslanie a za akú vec stojíme, akú to pravdu vyznávame a že táto pravda je večná, božská a nepominuteľná. Spasiteľ preto premohol všetkých svojich nepriateľov, že zostal verný Otcovi i sám sebe i pravde, ktorú hlásal. Bola to, ľudsky povedané, Jeho istota, a takou má byť i naša istota i naše vyznanie.

Všetci, ktorí pochopili toto nové a spasiteľné učenie a rozhodli sa pre život večný, pamätali na slová Spasiteľove a nimi sa aj riadili. Tak Ján Krstiteľ, predchodca Isusa Christa, vydal pravdivé svedectvo o Christu, a preto evanjelista Ján o ňom napísal: „I vyznal a nezaprel" (1, 20). Takto vyznávali aj svätí apoštoli, ktorí vyznanie o Christu a svedectvo o Ňom položili za základ svojej apoštolskej činnosti bez ohľadu na všetky ťažkosti, protivenstvá a prekážky, lebo mali istotu v Bohu, ktorého vyznávali! Apoštol Pavel v prvom liste Timotejovi nás vyzýva, aby sme sa usilovali dosiahnuť spravodlivosť, zbožnosť, vieru a lásku, držali sa večného života a vydávali dobré svedectvo, lebo aj Christos „pred Pontským Pilátom vydal dobré svedectvo". Vydávať dobré svedectvo apoštol chápe ako prikázanie, ktoré máme zachovať neporušené a bez úhony až do „slávneho príchodu Pána" (6, 11—16). V liste Židom ten istý apoštol hovorí: „Keďže máme Veľkňaza, ktorý prenikol do nebies, Isusa, Syna Božieho, pridržajme sa svojho vyznania" (4,14). Alebo: „Neochvejne sa pridržajme nádeje, ktorú vyznávame, lebo verný je ten, ktorý nám dal tento prísľub" (10,23). V knihe Zjavenia sa hovorí: „Kto zvíťazí, bude takto oblečený do bieleho rúcha a jeho meno nevymažem z knihy života, ale vyznám ho pred svojím Otcom a pred jeho anjelmi" (3,5).

V tomto duchu sa niesla apoštolská kázeň, v tomto duchu pracovali významní otcovia a učitelia cirkvi, v tomto duchu stáročiami sa uskutočňoval

život celej cirkvi, život nespočetného množstva veriaceho ľudu a v tomto duchu máme i my dnes vyznávať Boha a vydávať svedectvo o novosti života evanjeliu. Chceli sme dosiahnuť len to, aby naši bohoslovci dobre a do hĺbky rozumeli slovu Božiemu, aby pochopili zmysel svojho poslania, aby pochopili formy dušpastierskej práce v dnešnej dobe, formy vyznania v dnešnom civilizovanom svete, lebo je to neodmysliteľná úloha života cirkvi v každej dobe. Ľudský život na zemi sa mení v mnohých ohľadoch, menia sa formy spoločenského života a práce, ale to podstatné, zmysel života, to ostáva vždy nezmenené. Usilovali sme o prehĺbenie teologického poznania podľa toho, aké požiadavky pred nás kladie život vo vnútri cirkvi, medzicirkevné i medziľudské vzťahy dnešnej doby, lebo vo všetkom tom sa prejavuje sila nášho vyznania. Mali sme stále na zreteli výzvu, ktorou nás oslovil snem našej cirkvi, konaný pred dvoma rokmi. Tam bolo povedané: „Očakávame, že teológia sa bude na našej fakulte ďalej rozvíjať, že bude prehlbovať naše poznanie a ukazovať nám cesty v cirkevnom i občianskom živote". Táto výzva snemu je výzvou cirkvi, výzvou Christovou a Ducha svätého, lebo Oni prebývajú v cirkvi. Týkalo sa to tak učiteľov ako aj poslucháčov fakulty, lebo jedni bez druhých toto oslovenie cirkvi splniť nemôžu. Iba v spoločnom úsilí je možné splniť každé predsavzatie, každú požiadavku cirkevného i spoločenského života u nás.

Veľkú pozornosť sme venovali otázkam výchovy, zvyšovaniu disciplíny a pracovitosti. Táto náročnosť sa bude aj v budúcnosti stupňovať, a to na všetkých bez rozdielu, lebo také vysoké nároky diktuje dnešný život. Preto sme aj pri otvorení tohto školského roka zdôrazňovali, že bude treba zvýšiť tempo práce a kvalitu štúdia, že sa budú zvyšovať nároky na prácu s odbornou literatúrou, nároky na všestrannú orientovanosť, náboženskú i spoločenskú. Iba takto všestranne pripravený absolvent fakulty môže sa aktívne zapojiť do budovania opravdivého duchovného života našich veriacich na farnosti a nestáť bokom ani od spoločenského diania, čo je pre našu cirkev vec samozrejmá, lebo život našej cirkvi vždy bol tesne spätý s mnohotvárnym životom nášho ľudu v radostiach i ťažkostiach.

Mnoho bolo urobené aj v oblasti kultúrno-osvetovej a spoločensky-prospešnej práce. Je našou trvalou úlohou, aby mladí duchovní boli dobre oboznámení s požiadavkami a smermi kultúrneho života našej spoločnosti. Z tohto dôvodu poslucháči fakulty sa aktívne zapájali do tejto práce, zúčastňovali sa na mnohých kultúrnych akciách v našom meste, usporiadali viaceré kultúrne programy pri príležitosti osláv významných celospoločenských výročí a pamätných dní, za čo im patrí úprimná vďaka. Pomáhali brigádnicky pri zbere zemiakov, sena, úprave životného prostredia atď.

Veľká pozornosť sa venuje tiež otázkam mierovej aktivity vo svete i u nás doma, čo na našej fakulte riadi mierový výbor. Chcel by som vyzdvihnúť dve veci, ktoré v posledných dňoch prispeli k upevneniu mieru vo svete. Na prvom mieste je to podpísanie zmluvy o obmedzení strategických zbraní medzi ZSSR a USA vo Viedni, čo treba považovať za mimoriadny úspech mierového hnutia a mierových snáh vo svete. Je to ďalší veľký krok k celkovému odzbrojeniu vo svete. Preto týmto otázkam budeme i v ďalších rokoch venovať veľkú pozornosť, lebo to plne odpovedá duchu našej viery, duchu evanjelia. Druhou je mierová aktivita cirkvi.

Mali sme v tomto roku i niektoré osobitné výročia a udalosti, ktoré obohatili náš duchovný život. Predovšetkým je to 1600 rokov od smrti popredného teológa a otca cirkvi sv. Bazila Veľkého, pamiatke ktorého sme venovali osobitné slávnostné zhromaždenie na našej fakulte i na poradách duchovných. Taktiež naša tlač priniesla viaceré články o tomto veľkom otcovi a učiteľovi cirkvi.

Práve s takouto veľkou úctou oslávili sme tiež 100. výročie narodenia vladyku Gorazda. Celocirkevné oslavy sa uskutočnili v Prahe za účasti viacerých zahraničných delegácií, o čom podrobnejšie informovala naša cirkevná tlač. Pri tejto príležitosti vyšla aj kniha o vladykovi Gorazdovi, autorom ktorej je protj. doc. dr. Jaroslav Šuvarský. Je to celkové zobrazenie života a činnosti vladyku Gorazda, ktorú vrele doporučujeme všetkým našim duchovným i veriacim a nemala by chýbať v žiadnej farskej knižnici. Autorovi úprimne ďakujeme.

Súčasťou tejto oslavy bolo udelenie vysokého akademického titulu doktora pravoslávnej teológie Vysokopreosvietenému Varnavasovi, metropolitovi kitrusskému, Grécko, ktorý sa spomínaných osláv zúčastnil ako delegát za grécku pravoslávnu cirkev, čo je výrazom našej jednoty a bratských vzťahov medzi našimi cirkvami.

Počas tohto školského roka navštívili našu bohosloveckú fakultu aj niektorí ďalší zahraniční hostia, ako protj. Vasile Petrica, pravoslávny duchovný z rumunskej pravoslávnej cirkvi, predkovia ktorého pochádzajú z vých. Slovenska, katechéta srbskej pravoslávnej cirkvi z Belehradu, br. Lazar Babič, ktorý na našej fakulte predniesol prednášku o významnej osobnosti jeho cirkvi, patriarchovi Lukianovi a venoval fakulte exemplár svojej štúdie o tomto patriarchovi.

Posledný týždeň bol v Prešove Jeho Vysokopreosvietenosť Filaret, exarcha Ukrajiny a metropolita kyjevský, ktorý sa živo zaujímal o život na našej bohosloveckej fakulte a vyslovil veľmi krásnu myšlienku o tom, že ozajstný pravoslávny duchovný má hľadieť predovšetkým na Christa, všetko ostatné má byť vedľajšie, to znamená, že má vychádzať z príkladu Christa vo svojej službe svetu a človeku a nehľadieť na ťažkosti a prekážky. Kto sa obzerá, je zlý pracovník, zlý vyznavač Christa. Vladyka Filaret navštívil Prešov počas svojej cesty na celoštátne mierové zhromaždenie, ktoré sa konalo v Třinci zásluhou RZ KMK v ČSSR v dňoch 26.—27. júna 1979.

Z celej tejto našej činnosti a skúseností za uplynulý akademický rok budeme robiť závery pre ďalšiu úspešnú pedagogicko-výchovnú prácu na našej fakulte v nasledujúcom školskom roku.

Veľmi pokročilo aj postgraduálne štúdium na našej fakulte, kde duchovní našej cirkvi majú veľkú možnosť prehlbovať a zdokonaľovať svoje teologické vzdelanie, oboznamovať sa s novými poznatkami v biblistike a ostatných teologických disciplínach a takto zvyšovať kvalitu svojej dušpastierskej práce. Niektorí duchovní pracujú aj vedecky a bude im udelený akademický titul doktora pravoslávnej teológie.

Všetko toto svedčí o tom, že máme veľké možnosti poctivej práce a seriózneho štúdia, len treba tieto možnosti využívať. Sú to formy vyznavačskej práce, lebo je to na prospech celkového duchovného rastu našej svätej cirkvi. Preto niet dôvodu pre pesimizmus, neochotu a nedbalosť. Kto by však podliahol takémuto pokušeniu, ten podľa slov apoštola Pavla nevie, akého je ducha, nemá v sebe Ducha Božieho a ani Jeho sily. Preto je človeku niekedy aj smutno, keď stretávame ľudí, ktorí nad všetkým len kývnu rukou, akoby svet bol už na pokraji skazy. S takýmito ľuďmi veľké veci neurobíme. Preto v dnešnom kresťanstve prebieha hnutie, ktoré sa snaží vrátiť ľuďom živosť kresťanskej mysle, je to v programe SRC, ktorá za týmto účelom vydala aj osobitný dokument pod názvom „Vyznavačská obec" (The Confessing Community), čím chce zdôrazniť osobitný význam tohto problému pre opravdivý duchovný život kresťana i celej cirkvi Christovej na zemi.

Ďakujeme našej cirkvi za všestrannú podporu a duchovnú posilu a pomoc, štátnej správe za optimálne podmienky života a práce na našej fakulte, členom profesorského zboru a ostatným pracovníkom za vynaložené úsilie pri

výchove budúcich kňazov našej pravoslávnej cirkvi, Vám, bratia poslucháči, za vašu snahu byť dobrými pracovníkmi v cirkvi, vašim milým rodičom za vás ako najmilší dar cirkvi, za ich podporu a pochopenie, bez čoho by naša práca bola len ťažko uskutočniteľná. A ich nádeje nesmieme sklamať. Všetkým, čo nám v tejto práci pomáhajú, sa môžeme odvďačiť len dobrou službou Bohu a ľuďom. Tým, čo našu fakultu opúšťajú — absolventom — a vstupujú do radov duchovných našej cirkvi, alebo budú pokračovať v ďalšom štúdiu, želáme hojnosť milosti Božej, dobré zdravie, odvahu a smelosť, trpezlivosť, aby náš ľud vždy v nich videl dobrých pastierov, vodcov a učiteľov vo viere a v živote podľa viery, mnoho vytrvalosti a kresťanskej nádeje, bez čoho sa nepodarí ani to najlepšie predsavzatie. Ostatným želáme pokojné prázdniny, aby mohli s novým elánom pokračovať v štúdiu.

Nech nás všetkých Pán náš Isus Christos a Boh, náš Otec, ktorý si nás zamiloval a dal nám večné potešenie a dobrú nádej milosti, utvrdí v našom vyznaní, v každom dobrom skutku a v slove pravdy (Tes 2, 16—17). „Lebo srdcom veríme, aby sme boli ospravedlnení, a ústami vyznávame, aby sme boli spasení" (Rm 10,10).

Nebojme sa smrti

Život je krásny. Pre jedných radosť a pre druhých smútok. Dajme si otázku: „Je každý, kto je bohatý šťastný a chudobný nešťastný celý život?" Ani jedno, ani druhé. Šťastný je ten, kto žije s Bohom, pre ktorého útrapy ľudstva sú ako oheň, ktorý čistí dušu človeka. S Bohom žiť a s Bohom umierať. Žiadnej smrti sa netreba báť. Istá staršia žena chodila často na sv. spoveď. Keď sa spovedala, vždy pripomenula: „Otče duchovný, to je moja posledná spoveď." Takto sa spovedala dlhé roky, a predsa sa raz zvečerilo. Prišiel jej čas smrti, ale smrť ju neprekvapila, lebo chodila, kým slnko svietilo a nezastihla ju noc.

Aj my by sme sa mali pozrieť do svojho srdca a do svojej duše. „Bože môj, zvečerieva sa, som pripravený?" „Kto v Bohu zomiera, aj s Bohom bude žiť naveky. Či žijeme alebo umierame, Boží sme," — hovorí apoštol Pavel. Nepozerajme na zlobu iných a nesúďme ich. Poďme po šľapajách Isusa Christa, ktorý hovorí: „Bratia, milujte sa. Rozdávajte lásku do konca svojho života." Každý vie, že najviac tých 80—90 rokov sa môže dožiť, a kto je chorý, musí opustiť ten svet skôr. No ani vtedy nezúfajme, ale ďakujme Bohu, že nás má rád a že nás povoláva k sebe predčasne. Jedno je, čo neprestajne od Neho prosme, a to silu, aby sme všetko mohli z lásky k Bohu pretrpieť a tak v Jeho kráľovstve večne sa radovať.

Helena Cuperová

Zo života prešovskej eparchie

Vzácna návšteva

● **Pravoslávna farnosť Prešov bola poctená vzácnou návštevou. Dňa 23. júna pricestoval do Prešova Vysokopreosvietený vladyka Filaret, metropolita kyjevský a haličský, exarcha Ukrajiny, v sprievode d. o. archimandritu Vladimíra, správcu podvoria ruskej pravoslávnej cirkvi v Karlových Varoch. Vzácneho hosťa na letisku privítal Preosvietený vladyka Nikolaj, biskup prešovský. — Dňa 24. júna, v nedeľu, pred katedrálnym chrámom v Prešove vzácneho hosťa chlebom a soľou privítal predseda kurátorského zboru br. Kruško. Vladykovi Filaretovi darovali aj kvety. V chráme ho privítal správca farnosti Prešov d. o. prot. P. Kormaník. Potom sa začala slávnostná archijerejská sv. liturgia, ktorú slúžil Vysokopreosvietený vladyka Filaret, Preosvietený vladyka Nikolaj, Preosvietený vladyka Cyril, biskup michalovský, d. o. archimandrita Vladimír, d. o. prot. M. Kernaševič, d. o. prot. P. Pidanič, predseda misijného odboru ER, a d. o. prot. P. Kormaník. Kázeň na tému nedeľného evanjelia predniesol d. o. prot. M. Kernaševič. Po ukončení sv. liturgie Preosvietený vladyka Nikolaj privítal vzácneho hosťa a vo svojom krátkom, ale o to srdečnejšom prejave zdôraznil najmä fakt, že Vysokopreosvietený Filaret je prvým kyjevským metropolitom, ktorý kedy navštívil Prešov a slúžil v pravoslávnom chráme. Potom hosťovi odovzdal spomienkový dar. — Nasledoval prejav Vysokopreosvieteného vladyku Filareta, ktorý oslovil nielen Preosvieteného vladyku Nikolaja, ale i všetkých veriacich, ktorí v tú nedeľu priam preplnili chrám. Hovoril o láske k Bohu a k blížnemu, o spoločných svätootcovských tradíciách našich cirkví, o sv. bratoch Cyrilovi a Metodovi, o sv. Vladimírovi, ktorý dal pokrstiť Kyjevskú Rus a o bratských vzťahoch našich cirkví. Potom odovzdal Preosvietenému vladykovi Nikolajovi dar. Po zaspievaní mnoholetia Vysokopreosvietený vladyka Filaret udelil prítomným svoje požehnanie a vykonal myrovanie.**

Po obede v sprievode Preosvieteného vladyku Nikolaja vzácny hosť navštívil Duklu. Cestou sa zastavil v chráme v Stropkove a na spiatočnej ceste v Ladomirovej.

Vzácni hostia opustili Prešov v pondelok 25. 6. 1979.

Archijerejské bohoslužby

● **Dňa 3. júna 1979 Preosvietený vladyka Nikolaj, biskup prešovský,**

odslúžil archijerejskú sv. liturgiu v katedrálnom chráme v Prešove za spoluslúženia d. o. prot. J. Iljuka a d. o. prot. P. Kormaníka, ktorý predniesol kázeň.

● Dňa 10. júna t. r. vo sviatok Zostúpenia Ducha svätého (Sošestvija) Preosvietený vladyka Nikolaj navštívil pravoslávnu farnosť Stakčín v sprievode d. o. prot. M. Kernaševiča, riaditeľa ÚER, kde pri príležitosti chrámového sviatku odslúžil archijerejskú sv. liturgiu, pri ktorej mu asistoval d. o. prot. M. Kernaševič, d. o. prot. F. Sisák, d. o. prot. J. Cuper a d. o. J. Mitrík. Kázeň po sv. evanjeliu predniesol d. o. prot. M. Kernaševič. Po sv. liturgii prehovoril k prítomným a otcovskými slovami povzbudil veriacich Preosvietený vladyka Nikolaj.

Zo života michalovskej eparchie

● Dňa 3. júna t. r. pri príležitosti chrámového sviatku Zostúpenia sv. Ducha v katedrálnom chráme v Michalovciach slávnostnú archijerejskú sv. liturgiu odslúžil Preosvietený vladyka Cyril, biskup michalovský, za spoluslúženia d. o. prot. Juraja Kocu, správcu pravoslávnej farnosti v Hažíne a d. o. prot. Štefana Horkaja, správcu miestnej farnosti. Príležitostnú kázeň predniesol o. prot. Koco a na záver bohoslužieb Preosvietený vladyka prítomným udelil svoje arcipastierske požehnanie.

● Dňa 10. júna 1979 Preosvietený vladyka Cyril, biskup michalovský, navštívil pravoslávnu farnosť Beňatina, kde z príležitosti sviatku Zostúpenia sv. Ducha (Sošestvija) podľa starého cirkevného kalendára odslúžil sv. liturgiu, predniesol príležitostnú kázeň a na záver po obchode okolo chrámu veriacim udelil svoje arcipastierske požehnanie.

Chrámové sviatky

Pri príležitosti sviatku Zostúpenia sv. Ducha (Sošestvia) sa uskutočnili tradičné odpustové bohoslužby dňa 3. júna 1979 na týchto farnostiach:

● C e j k o v: Slávnostnú sv. liturgiu odslúžil d. o. Mikuláš Sedlický, správca pravoslávnej farnosti a okresný arcidekan, ktorý predniesol príležitostnú kázeň.

● L a s t o m í r: Sviatočnú sv. liturgiu odslúžil d. o. prot. Ján Džogán, správca pravoslávnej farnosti Strážske, za spoluslúženia d. o. prot. Juraja Capa, správcu miestnej farnosti a okr. arcidekana. Kázal d. o. prot. Džogán.

● Ú b r e ž: Za krásneho počasia a peknej účasti veriacich sv. liturgiu odslúžil d. o. Ján Hatrák, správca pravoslávnej farnosti Niž. Rybnica, a miestny duchovný d. o. Ján Martič. Kázeň predniesol o. Hatrák.

● K r á ľ o v c e: V deň sviatku sv. liturgiu vykonal a kázeň predniesol d. o. prot. Michal Ihnát.

● Dňa 24. júna t. r. v Zempl. Novej Vsi — Klečenove pri príležitosti chrámového sviatku Narodenia sv. Jána Krstiteľa, ktorému chrám je zasvätený, sv. liturgiu odslúžil d. o. prot. Jar. Choma, riaditeľ ER, za spoluslúženia d. o. Andreja Feja, správcu miestnej farnosti. Za hojnej účasti veriacich miestnych a z okolia kázal d. o. prot. Choma.

● Dňa 24. júna t. r. sa konali odpustové bohoslužby v Pozdišovciach, ktoré odslúžil d. o. Juraj Kačala, správca pravoslávnej farnosti Byšta—Brezina za spoluslúženia d. o. prot. Petra Semarca. Kázal d. o. Kačala.

Mierová činnosť

● V dňoch 26.—27. júna 1979 sa uskutočnil celoštátny mierový seminár RZ KMK v Třinci, na ktorom sa za našu eparchiu zúčastnil Preosvietený vladyka Cyril, biskup michalovský. (J. Ch.)

Životné jubileá

Dňa 20. júna 1979 sa dožil 50 rokov svojho života d. o. prot. Štefan M a n d z á k, správca pravoslávnej farnosti Zemplínska Široká. D. o. Štefan sa narodil v Osadnom a od mladosti bol vychovávaný v pravoslávnej viere, modlitbe a zbožnosti, takže napokon vstúpil do radov pravoslávnych bohoslovcov. Študiá začal v Karlových Varoch, pokračoval v Prahe a v Prešove, kde PBF úspešne absolvoval r. 1953. Na diakona ho vysvätil Preosvietený vladyka Alexij a taktiež na jereja, čo sa stalo 20. júla 1953. O. Štefan pôsobil v Sečovskej Polianke, vo Veľatoch a v Bežovciach. Na spomínaných farnostiach sa príkladne staral o zverených veriacich, údržbu farských budov a chrámov. V Zahyni a v Záhorí boli počas jeho účinkovania vymaľované chrámy. Roku 1965 bol povýšený na protojereja, roku 1973 dostal právo nosenia kríža s ozdobami. Obstál čestne v krízových rokoch. Pri príležitosti jeho významného životného jubilea, dňa 20. 6. t. r. d. o. Štefana navštívil Preosvietený vladyka Cyril, biskup michalovský, ktorý jubilantovi srdečne blahoželal. K blahoželaniu sa pripájame.

Na mnohaja i blahaja lita! (J. C.)

Dňa 2. marca t. r. sa dožil 50 rokov svojho života člen kurátorského zboru pravoslávnej cirkvi obce Bežovce, br. Ján S e m a n, rodák zo Senného, aktívny člen našej cirkevnej obce, ktorý vždy rád pomôže kde treba, najmä keď ide o okrášlenie chrámu. Pri príležitosti jeho narodenín mu o. duchovný spolu s kurátorským zborom a veriacimi želajú veľa dobrého zdravia a Božieho požehnania.

Na mnohaja i blahaja lita!

Dňa 21. júla 1979 sa dožil br. Juraj H r e ň o, podpredseda kurátorského zboru pravoslávnej cirkevnej obce Bežovce, 50 rokov. Podľa príkladu svojho otca, dlhoročného kurátora pravoslávnej cirkvi v USA, aj br. Juraj svojou usilovnou prácou sa zaslúžil o opravu farskej budovy a chrámu v Bežovciach. Do jeho ďalšieho života mu želáme veľa zdravia a požehnania a veľa úspechov v práci pre blaho pravoslávnej cirkvi.

Na mnohaja i blahaja lita!

Správca farnosti, kurátorský zbor a veriaci